

Helena Rytířová

JSEM MRTVÝ, NEPLAČTE

Dojemný příběh z 1. světové války

MLADÁ FRONTA

MLADÁ FRONTA

Helena Rytířová
JSEM MRTVÝ, NEPLAČTE

THIS SIDE FOR CORRESPONDENCE.

THIS SIDE FOR...

ear shell just a P.C.
to let you know
I have not forgotten
you. On the other
side you will see
our orders for them
which poor me, I
shall need all your
patience. Drop me a
line. I am in

K. u. K. ETAPPENBEZIRKSKOMMANDO
Feldpostkarte.

Sau
Sau Louak

Tabor, Bucejovice 504

Dear Peppi!
I am so glad to hear
from you 4/10
I am in the hospital
and I am feeling
better every day
I am in the hospital
and I am feeling
better every day

No 16
Feldpost
An den
Infanteristen

Josef Franz Rellig

K. u. K. Inf. Regt
F. III. Feld

Correspondenz-Karte.
Korrespondenz listek.

Sau
Ferdinand Pi

Auf dieser Karte darf sonst
nichts mitgeteilt werden.

Ich bin gesund und es geht mir
Egészséges vagyok és jól érzem magam.
Isem zdráv a daři se mně dobře.
Jestem zdrow i powodzi mi się dobrze.
Sono sano e sto bene.
I am in se mi dobro.

Messages allowed in this space of
one cent postage.

Handwritten notes in German and Czech, including 'Lieber Peppi' and 'Ich bin gesund'.

Published by T. Tappert, Lowell, Mass., (Hartford Co.)

Mas.
888

Häftling
Pol. Gefängnis Theresienstadt,
Kleine Festung. — Zelle 17
Jeder Schutzhäftling darf im Monat einmal einen Brief oder Karte erhalten und absenden. Briefumschläge müssen ungefaltet sein. Es darf dem Briefe keine Briefmarke beigelegt werden. Die Briefe dürfen höchstens 2 Seiten mit 15 Zeilen aufweisen, müssen mit Tinte geschrieben werden u. deutlich lesbar sein. Lebensmittelpakete jeglicher Art sind verboten. Geldsendungen sind nur durch die Post zulässig.

Portofreie Korrespondenzkarte.
Auskunfts-bureau der Österreichischen Gesellschaft vom Roten Kreuz
Zpravodajství Rakouské společnosti Červeného kříže
An: Eduard Blazek
Adressa von Auftragsteller zu schreiben.
(Adressa budiz napsána tazatelem.)
Nachrichten über verwundete und kranke Militärs.
Portofrei.
Zprávy o poraněných a nemocných vojákůch.
Porta prosto.

Helena Rytířová

JSEM MRTVÝ, NEPLAČTE

MLADÁ FRONTA

Milovanému Zděndovi

Copyright © Helena Rytířová, 2014

I.

... dutá ozvěna kroků zaniká, když Fanda zastavuje u posledních dveří dlouhé chodby, na kterých visí plechová cedulka PITEVNA. Hlava mu třeští, v puse má odpornou pachut' tajemství uplynulé noci a poslední cigarety, se kterou se rozloučil nad železnou rohožkou u vchodu do ústavu. Ve dveřích se srazí s Felixem nesoucím plnou náruč papírů, úhledně srovnaných do komínku. Nárazem sklouznou Felixovi brýle až na špičku nosu, dílem díky váze jejich tlustých skel, a také díky neustále se lesknoucí, mastné a zpocené pleti. Papíry se mu podaří zachytit, což ho zastaví před výbuchem vzteku, a do tváře se mu vrátí obvyklý dobrosrdečný výraz.

„Fando, zase jdeš pozdě. Tebe jednou vyhodí, i když maluješ jako pánbůh.“ Zkoumavě si kolegu prohlíží od hlavy k patě.

„Že jsi zase nespal doma! Chudák Marie, je na ty děti sama... Ta se jednou udře a bude tě to mrzet. A co ten váš mrňous?“ Pohodí hlavou a zhodnotí svou otázku jako zbytečnou: „To vlastně nevíš, když jsi nebyl doma.“

„Hele, už se fasovalo?“ zeptá se nepřítomně Fanda. Felix nad tou otázkou jen zvedne oči v sloup a pokračuje ve své cestě.

Z nasládlého pachu pitevny se Fandovi zvedne žaludek. *Na to si jeden nezvykne...* Jde rovnou k zasklené skříňce, kde na něj, alespoň v to zoufale doufá, čeká denní přiděl rumu. *Zaplať pánbůh, je tu*, říká si v duchu a uklidní se obrovským lokem. Za chvíli se mu přestanou třást ruce, jeho tělesná schránka pookřeje, to když se mu krev zředí blahodárnou tekutinou a cítí, jak se mu vrací cit do všech prstů, do všech jejich konečků... *Jó, už snad udržím pero!* Usedá za svůj stůl, přivře oči a vrátí se mu vzpomínky na minulou noc. Ne že by se o ně prosil, není nač být pyšný, není nic, co by ospravedlnilo jeho bezhlavé jednání, ale nemůže si pomoci, pořád má Rózy plnou hlavu. Kdo by neměl! Její bílá napnutá kůže v bílém saténovém kombiné, široké boky, hodně široké, jak to má rád. Klečel za ní, držel se jí za úzký pas a dlouho si je prohlížel, než se k nim přitisknul. Stokrát se přitisknul.

„Pane Jedlička, no je dost, že jste přišel. Máte vedle připravené jedno nebohé srdce. Dejte se do toho! A soustředte se na strukturu dvojčípé chlopně,“ rozkáže profesor Wenzel a jako obvykle se přitom nezastaví, jen si v běhu sundává špinavou gumovou zástěru.

Fanda se vzpomíná ze vzrušujících představ a vyskočí ze židle. Vedle v pitevní komoře na něj čeká miska s fixačním roztokem a lidským srdcem, rozetnutým v půli. Pro jistotu koukne jedním okem na dárce, ale ten jen smířeně leží na mramorovém stole se zaschlou krví v odtoku. *Co jiného by asi tak měl dělat člověk bez srdce...*

Fanda zvedne desku stolu, nastaví její sklon, aby na ni dopadalo všechno světlo, které se shromáždilo za velkým oknem Anatomického ústavu. Je tu dobré světlo, na kreslení i na pitvání; téměř se nemění se změnami počasí, nikdy sem ani nepraží slunce, jako by sklo pořád přepočítávalo vlnovou délku a vpouštělo dovnitř jen světlo konstantní. Fanda si ořezává tužky, míchá červenou barvu, ale myslí přitom jen na další lok rumu, zahálejšího ve skleněné skříňce. Už dávno přestal bojovat s abstákama, lehko se vzdává a jde si nalít.

Všichni si tu chodí nalévat, snad až na pana profesora, toho nikdo s rumem neviděl. A on si toho nevšímá, vždycky jen vyběhne z pitevní komory, po cestě se svléká, rozdává úkoly, vybírá úkoly a s bouchnutím za sebou zavírá dveře své pracovny, které mu zajišťují soukromí a klid na práci. Do noci pak píše úhledným písmem učebnici topografické anatomie a vyžívá se přitom v adjektivech, jako by chtěl český jazyk povýšit, jako by mu, tak jak je, nestačil k popisu té krásy lidských vrstev. Jeho věty zní asi takhle: *...mezižební prostory jsou hmatny, nikoli viditelné...* Má svůj vlastní svět.

Fanda se soustředí na své pavoučí linky; ostatně v nich byl dobrý už na akademii, kde ho občas nazývali „smíchovský Tizian“. *Je to tak dávno*, pomyslí si. Po škole šel pracovat k jedné stavební firmě, kde měl malovat vývěsní štíty, ale nešlo mu to, zrazovala ho špatná představivost, neuměl se vypořádat s velkými prostory. Bavilo ho jen chodit s polírama na pivo a možná ho bavilo jen to pivo.

Celé osazenstvo pitevny odchází na oběd, ale Fanda jen zavrtí hlavou, nemá potřebu jíst, stačí mu skleněná skříňka. „Jo, Felixi, nemoh bych dneska dostat zálohu?“ zastaví ještě administrátora mezi dveřmi.

„A půjdeš s ní domů?“ odpoví Felix, ale nečeká odpověď.

Domů, povzdechne si Fanda, když odejdou. Vybaví se mu Marie v dlouhé plátěné noční košili, pod velkou duchnou ... vždyť já vlastně ani nevím, jak vypadá, jen občas se jí dostanu pod tu košili a Marie se při tom vůbec nehýbe, snad ani nedýchá, jen počká, až se přestanu hýbat já a zase si narovná tu košili a vykoukne z podpeřiny, aby zjistila, jestli jsme nevzbudili některé z dětí. Někdy mám strach, že se pod tou peřinou ztratím a zadusím se, ale možná je to jen tím, že jsem vždycky opilý.

„Fanouši, ty jsi s tím rumem zamával!“ stěžují si preparátoři po návratu z oběda.

Fanda to ignoruje a otočí se na Felixe: „Hele, dej mi tu zálohu, musím zaplatit nájem.“

Felix se koukne Fandovi přes rameno a nad dokonalou kresbou s jemnými, téměř vlasečnicovými stíny zjihne a kývne. „Tak odpoledne...“

II.

Výplata tíží v kapse a zaměstnává hlavu představami, jak by s ní šlo naložit. Každopádně je to zdrcující proces, který ať tak či tak skončí depresí. Dobré řešení prostě neexistuje. *Když se nestavím po cestě v žádné hospodě, můžu koupit alespoň nepatrný dárek Róze, dát jí ho a pak jít domů zaplatit nájem, smlouvá sám se sebou Fanda.*

Sejde dolů na nábřeží, kde u náplavky sedí stará hadrářka a třídí své celodenní úlovky, posbírané po domech. Kousek od ní je opřený velký dvoukolák, do kterého se každé ráno zapřahá jako poslušná mula. V pátek vykoupí její náklad v trhárně nebo v papírně. Hadrářka možná ani není stará, je to jedno, nikdo o tom nepřemýšlí, jen ve Fandovi se občas, když ji vidí v té malebné haldě hadrů, rozsvítí dlouho zasunutá touha ji namalovat. *Byl by to pitoreskní obraz.* Radši rychle tu myšlenku zaplaší a začne si prohlížet zboží. Hadrářka, která nikdy nepromluví, natáhne hubenou ruku k Fandovi a podává mu dvě fialkové saténové stuhy, nejspíš k zaplétání copů. Fanda jí nasype do dlaně pár drobných, mašle složí do kapsy, ještě sebere z dlažby náplavky bílé pírko, které tam utrousila neopatrná labuť, a dá se na pochod přes most. Cestou si plánuje zbytek odpoledne, a ten plán ho tak rozruší, že

se dá do běhu, aby se jeho představa stala co nejdřív skutečností. Proběhne průchodem činžovního domu, míří na pavlač ve druhém patře a tuká na dveře se strachem, že Róza neotevře.

„Jsem šťastnej, že jsi doma ... celý den na tebe myslím ...“ Tlačí se na její tělo, drží ji přitom okolo pasu a nutí ji k ústu- pu, až se, neschopna odporu, lýtkem dotkne okraje postele a odevzdaně si na ni lehá. Fanda si na ni rozkročmo sedne, z kapsy vyndá stuhy a přiváže jí jedno a pak druhé zápěs- tí k mosazným tyčkám čela postele. Róza napne tělo jako luk a v jejím zrychleném dechu je slyšet souhlas. Pak jí Fanda rozváže šňůru chatrného domácího županu a ze své kapsy vyndá labutí pírkó, bílé jako sníh. *Je bílé jako její tělo*, pomyslí si. Peříčkem objede její pootevřené rty, ces- tuje po krku dolů, pomalu, něžně obkrouží mateřské znaménko, vykvetlé kousek nad pupkem, pak samotný pupek a ztratí se v klínu, kudrnatém a blondatém jak hlavička cherubína. Miluje pohled na její výraz ve chví- li zapomnění, na zakloněnou hlavu, dokořán otevřená ústa, jako by řvala, aniž by vydala hlásku.

III.

Čas se zase rozběhl. Je neděle večer. Silné kafe, políbení na rozloučenou, potemnělá pavlač, cesta ke smíchovskému hřbitovu, domov. Nemusí se omlouvat, nikdo to od něj nečeká. V jednom pokoji kašle nejstarší dcera Inka, mladší Máňa a Ita se učí, Tóna je nejspíš v kavárně, kde v protivně naškrobené košili obsluhuje hosty, malý Fanoušek spí v košíku v kuchyni, jediná Boženka radostně vyběhne z druhého pokoje a vrhne se tátovi do náruče. „Tatíčku, já už umím číst! Pojď se podívat!“ Celým tělíčkem se natahuje ke dveřím, z kterých přiběhla. Je to hezká, okatá holka, s dvěma culíky nad ušima. *Takové vyžle a už chodí do školy*, pomyslí si Fanda a jde s Boženkou do ložnice, kterou sdílí s Marií a dvěma nejmenšími dětmi.

„Tatí, tohle je *dé*, tohle *é* a tohle *r*, vid’?“ Ukazuje prstíčkem v učebnici němčiny. „Tatí, přinesl jsi mi něco?“ Fanda se zastydí a zastydí se ještě víc, když z kapsy vyndává fialkové saténové stuhy a podává je tomu nevinnému stvořeníčku.

„Jé, mamí, tatíček mi dal mašle do culíků! Podívej!“ Běží do kuchyně. „Uvážeš mi je?“

Marie vzhledne ke svému muži, kterého již několik

dní neviděla, a tiše se optá: „Přinesl jsi nějaké peníze? Nemáme zaplacený nájem a už jsem neměla za co koupit dětem večeri. Kdyby mně milostpaní nedala pytel brambor...“

Fanda vytáhne z kapsy bankovky i drobné mince a položí je na stůl. „Promiň, Marie.“

„Inka bude muset do sanatoria. Horší se to, celé noci prokašle... Musí žít na horách a pořádně jíst, tady na Smíchově se souchotě porazit nedaj.“ Od smrti jejich nejstaršího syna se Marii usadil v očích strach. Už nikdy nezmizel.

„Seženu peníze, slibuju.“

„Kdybys všechno nepropil, neměli bysme tolik trápení... Musím jít spát, ráno jdu prát k Fleischmanům. Přibrála jsem si další, abych je nakrmila,“ máchne rukou dokola a tím gestem naznačí, jak velká je její zodpovědnost za hladové krky, stísněné v malém prostoru jejich bytu.

„Ještě si skočím na roh, mám hlad,“ řekne Fanda a sebere ze stolu pár korun, které tam před chvílí vysypal.

Marie nad jeho reakcí jen vzdychne, rozpustí si přešedivělé vlasy, vezme košík s Fanouškem a jde do ložnice.

„Tatí, vrátíš se? A můžu spát u tebe v posteli?“ žadoní Boženka za odcházejícím otcem. Starší holky si ho vůbec nevšímají, ani nezvednou hlavy od knížek.

„Za chvíli se vrátím, Boženko,“ slibuje ve víře, že se na něj odněkud z nebe sesype cosi jako pevná vůle a po prvním pivu půjde domů. Ale ze všeho nejdřív musí zahnat tu strašnou bolest hlavy.

Do hospody U Hřbitova je sotva sto metrů, na starý židovský hřbitov sto dvacet. Hřbitov, celý zarostlý břečtanem, kterému už popadané náhrobky nestačí a dusí svými nenasytnými šlahouny i vysoké smrky, působí ve světle jediné plynové pouliční lampy strašidelně. Fanda nakoukne skrz mastná skla oken do hospody. Vidí obvyklou osádku pivnice, jako by se tu zastavil čas. Pár štamgastů, ti spolu už ani nekomunikují, jen koukají nepřítomně na porcelánové pivní tácky, kolem dokola zdobené čárkami tlustou tužkou. Výčepní má tu tlustou tužku za uchem, a když uvidí vcházejícího Fandu, jen pohodí hlavou a řekne: „Jako obvykle?!“ Fanda kývne a posadí se za stůl hned u vchodu, pod skříňku, na kterou se křídou zapisují dluhy štamgastů.

O stůl nejdřív bouchne porcelánový tácek, pak půllitrák s pivem a vedle štamprle rumu. Fanda se na ni vrhne, hodí do sebe celou dávku a zapije ji velkým douškem piva. Hned je svět jednodušší. Vzpomene si na labutí pírkó, které je někde v kapse jeho kabátu, začne se kapsou prohrabovat, až ho nahmatá a vyndá. Je celé rozčuchané. Přejede si jím pod nosem, zhluboka se nadechne a vyplašeně se rozhlédne, jestli ho při tom někdo nesledoval. Ale v tuhle hodinu by si štamgasti nevšimli ani páru volů uprostřed výčepu. Radši si rychle objedná další odměrku kořalky ve snaze zaplašit svoji touhu být někde úplně jinde.

Do výčepu vejde unavená žena s gumovým rancem přes rameno a gumovou zástěrou přes něco, co byl kdysi kabát. Chodí sem každý den, Fanda ji zná, je to žena,

kteřá prodává dršťky. Dělalá to i její matka. Praví řezníci prodavači dršťek opovrhují a není divu, její pytel smrdí hůř než pitevna v parném létě. *Bída je dědičná jako rakousko-uherský trůn*, pomyslí si Fanda.

Žena jde rovnou za výčepním. „Ádo, můžu si je dát dolů k ledu?“ Áda je nevzhledný poďobaný chlap neurčitého věku, s prasečími očky, zrzavou kšticí a nedá se o něm říct, že by byl dobrosrdečný. Ale zablýskne se mu v očích a řekne: „Jo, děvenko, ale půjdu s tebou!“ A k osádce hospody zavelí: „Nikdo se tu ničeho nedotkne, víte, že to poznám a hnáty vám zpřelámu!“ Vydá se celý natřesený chodbou ke dveřím do sklepa, za ním se plahočí žena s dršťkama, je jí jedno, co jí čeká, je jí všechno jedno.

Za chvíli se vracejí, žena má stále stejný výraz, jen je lehčí o pytel dršťek, hostinský se nese jako páv. *Svatá prostoto, on je na sebe vážně pyšný*, říká si v duchu Fanda. Už nemá chuť, aby mu tenhle člověk naléval, a zvedne se k odchodu, nejdřív ale vysype na stůl pár drobných. Žena také odchází, mají společnou cestu, ale po cestě nemluví. Je jim trapně. Fanda až před domem zabručí něco nesrozumitelného na pozdrav a kývne na ženu, která pokračuje v cestě bůhvíkam.

Doma je ticho a tma. Fanda nahmatá kliku dveří do kuchyně, tam alespoň proniká trochu světla z ulice. Sedne si na dlouhou lavici, která musí při jídle pojmout sedm dětí - *ne, vlastně Fanoušek je ještě v košíku a nejstarší Karel nás opustil, tak pět dětí*. Já jsem ale opilý! V zadním pokoji začne kašlat Inka. *Bože, ona má souchotě a já jsem pijan, který*

jí nedokáže pomoci. Je ještě dítě, neví, co je doufat. Najednou je Fandovi všeho líto. Promarněného talentu, nemocných dětí, nuzných podmínek, do kterých je přivedl, ztrhané ženy, chlípné milenky, snad i prodavačky dršťek... dá si hlavu do dlaní a rozpláče se. Jeho tichý opilecký pláč neznamená jen lítost, ale i strach z toho, že ráno už nic nebude chtít změnit. Natáhne se na tvrdou kuchyňskou lavici a usne.

Vzbudí ho až vrnění Fanouška od vedle. Spánek mu nepřinesl žádnou úlevu, všechna předsevzetí minulé noci přehluší bolest hlavy, třes a rozlámaná záda. Dojde si na dvůr natočit konev vody, nalije ji do lavoru a ponoří do ní obličej. Stojí tak dlouho, dokud mu vystačí dech. Marie mu podá čistou košili, jinak spolu nekomunikují, není nač se ptát, stejně není odpovědi. Fanda vypadne z bytu, dokud děti ještě spí.

IV.

Dneska alespoň přijde do práce brzy, jde pěšky, nechvátá, ostrý ranní vzduch mu dělá dobře. V kopci, kterým stoupá od řeky, se mu začne točit hlava a zlí našeptávači v ní ukrytí se domáhají kapky alkoholu. Jen takového nevinného ranního doušku. Fanda přidá do kroku a nekončnou chodbou v ústavu už skoro běží. Portréty zasloužilých profesorů, pověšených na pravé straně zdi, se mu míhají před očima a Fanda má pocit, že se za ním s opovržením otáčejí. Konečně je před dveřmi pitevny! Možná tu ještě nikdo nebude a bude mít čas dát se dohromady. Ale v okamžiku, kdy vejde, vychází z pitevny komory pan profesor, doprovázený skupinou mediků.

„... naproti tomu je její elasticita, to jest mater dura, proti pružnosti kostí lebečních tak nepatrná, že se při nárazech, nemohouc sledovati vibraci kostí, odloupává... Dobré ráno, pane Jedlička, pánové, to je náš ilustrátor... pane Jedlička, dnes se budete věnovat řezu, kde jsou znatelná tělíska Malpighiova... pánové, pojďte za mnou...“

Fanda se vyprostí ze strnulé pozice, ve které zůstal po překvapivém setkání, a jde odemknout skleněnou skříňku. Ranní doušek na něj ještě zbyl, a než se začnou trousit kolegové, začíná se cítit zase jako člověk.

Ale klidný den ho nečeká. Je pondělí 29. června 1914. Od rána žije pitevna ve znamení spekulací o tom, jak se zachová Rakousko-Uhersko po zavraždění Františka Ferdinanda, následníka trůnu. Ranní noviny přinesly podrobnosti o atentátu v Sarajevu a chlapi se, pokud nebyl v doslechu pan profesor, překřikovali jeden přes druhého a prosazovali své jasné vize ohledně budoucnosti.

„Stříleli jen malí kluci, srbská vláda s tím nemá nic společného! To by přece nezabili i Žofii!“

„Já si myslím, že v tom má prsty Černá ruka, neslyšel jsi o nich? Neslyšel jsi o těch atentátech v Bosně? Sjednocení nebo smrt – tak si říkají...“

„To nezůstane bez následků! Bude válka! Dejte na mě!“

„Ale Rakousko nemá ani jeden důvod začínat válku!“

„Věř mi, že Rakousku budou krýt záda Němci, jinak by si tak netroufali a nepodstupovali by takové riziko. A Němci jsou celý natřesený na válku! Jestli nezačne, prasknou z přemíry piva a tučných jitrnic!“

„Kamarádi, Franc Josef je prostoduchej stařík, pro něj jsou panovníci posvátný, a když mu zabili Ferdinanda, bude se chtít pomstít, uvidíte!“

„Ale běž, on dobře ví, že celoevropská válka je poslední možností, jak zachovat Rakousko-Uhersko. Nezůstane u napadení Srbska, to by byla rychlá válka a úplně k ničemu.“

Tak to pokračuje celý den. Odpoledne se chce Fanda na chvíli oprostít od toho hluku a vklouzne do ticha pitevní komory pod záminkou, že potřebuje další preparát.

Ale uvnitř se postaví k jejímu velkému oknu a upírá pohled na snad nejkrásnější scenerii Prahy. Škoda že se nad ní stahují mraky, husté černé mraky, tak obrovské, že pokryjí nejen Prahu, ale možná i celý svět. Dobře tuší, že se schyluje k válce.

Na čtyřech z deseti stolů leží bílým plátnem přikrytí nebožtíci, připravení být nástrojem k bádání jednoho profesora, který nejspíš posune lidstvo o krůček dopředu. *Kolik kroků zpátky asi vrátí lidstvo válka*, pomyslí si Fanda a rozhlédne se po stole, kde jsou volně vyložené preparáty, uchované v charakteristicky páchnoucích konzervačních tekutinách. Je tak zamyšlený, že nepostřehne příchod pana profesora, který se vrátil, aby pinzetou uchopil nějaký útvar. „Á, nervus recurens... pane Jedlička, vy tu přežíváte jako nervosvalový preparát...“ A rozchechtá se na celé kolo. Je to jeho specifický humor, zcela osobní, který většinou pobaví jen jeho samotného. Fanda mu vždycky záviděl jeho posedlost, jasnou mysl, mozek, kde je všechno pohotově k dispozici, i jeho fyzickou krásu. Z úcty a také ze slušnosti se profesorovu vtipu usměje.

„No, konec legrace, pane Jedlička, jde se do práce...“ Odchází rychle, jako by chtěl dohnat tu minutu nenávratně ztraceného času, jako by se ho nic z těch současných strastí světa netýkalo. Má dětsky dychtivý, mírumilovný výraz, i plášť za ním vlaje mírumilovně. Přesto sklízí respekt, a když probíhá přípravnou a kreslírnou, všichni ztichnou a předstírají soustředěnou práci.

S napětím byl očekáván každý další den poté, co bylo srbské vládě předáno ultimátum. Ale jednání mezi rakouskou a srbskou vládou trvalo téměř měsíc, a i když Srbsko podalo vstřícnou nabídku na vyřešení případu a projevilo krajní ústupnost, Rakousko tuto nabídku nepřijalo, 25. července zmobilizovalo osm armádních sborů a 28. července vypovědělo Srbsku válku.

Fanda vyběhne z ústavu, je už podvečer, ale ještě přetrvává letní vedro, a žene se k návštěvě, kde jsou vylepeny černožluté mobilizační vyhlášky. Kolem nich se tlačí skupinky ustrašených lidí, každý se s hrůzou v očích snaží dozvědět, jestli se mobilizace týká i jeho. Fanda se také snaží probojovat dost blízko, aby pro něj byla písmenka čitelná, ale vtom někdo vepředu začne číst nahlas, aby zabránil tlačenci.

„Veškeré mužstvo povinné vojenskou službou do třiceti devíti let musí ve čtyřiaadvaceti hodinách nastoupit...“ Fanda se otočí na podpatku a pomalým krokem se loudá dolů k řece. Moc nevěří, že povinnost narukovat zůstane na hranici devětatřiceti let. *Mně je dvaadvacet, marně bych si dělal naděje, že nikdy nepřijde četník s povolávacím rozkazem, přemýšlí po cestě. To by byl ode mě hloupý optimismus.*

Rozpálené kameny mostu ještě nestačila voda pod nimi tekoucí zchladit, lidi po nich pobíhají, celí zplavení, překvapení, zmatení, nepřipravení na válku, strkají do sebe, když se vyhýbají, snaží se něco dohnat, než jim navléknou vojenský mundúr a posadí je do vlaku, který už je možná zpátky ani nepoveze.

Fanda se potřebuje napít, ale všechny hospody po cestě jsou narvané k prasknutí, ve vzduchu se míhají natažené ruce s pŕllitry, každý pokřikuje a gestikuluje. Nakonec zajde do malého krámku, koupí čtyři láhve dobrého červeného vína; dvě si dá do kapes saka, dvě nese v rukou a za chvíli už klepe na Róziny dveře. Róza otevře okamžitě, jako by číhala za dveřmi, až uslyší jeho kroky. Divoce ho líbá a objímá, což jí nemůže oplatit, protože pevně svírá láhve vína, jejichž ztrátu by jen těžko unesl.

„Fanoušku, že nebudeš muset narukovat? Prosím, nepouštěj mě!“

Milují se jinak než obvykle, bez radosti, urputně, jakoby s pocitem, že je to naposledy. V hloubi duše ale nevěří, že by se něco takového jako „naposledy“ mohlo stát. Víno je příjemně trpké, každou chvíli je uspává a malátně se probouzí v pevném objetí. Róza si chvíli spícího Fandu prohlíží, aby si zapamatovala každou jeho vrásku, ostře řezaný profil, rovné, lesklé vlasy. *Je to krásný chlap*, myslí si přitom.

Fanda se za svítání probudí, dopije poslední hlt vína přímo z láhve a pomalu se začne prokousávat realitou dalšího dne. Do práce nepůjde, stejně je většina posádky pitevny u odvodu a doma by ho dostihli poslové

s telegramem nebo četníci s povolávacím rozkazem. Zůstane u Rózy, jak nejdéle to půjde, nikdo z jeho známých přece neví o její existenci. Otočí se k ní, prohlédne si její spící tělo, nepříkryté oblé boky, které ho tak vzrušují, a ví, že dělá dobře, ať už to bude mít jakékoli následky. Snaží se ještě usnout, ale i na jindy tichých pavlačích se ozývá nervózní ruch. Počká, až se Róza probudí, a sdělí jí svůj plán. Ta jen pohodí světlými vlasy, které se jí v horké noci přilepily k tváři, a souhlasně se usměje. Má malou mezítku mezi předními zuby a to, jak se říká, znamená rozpustilost nebo chtivost a lačnost. Róza tuhle definici plně potvrzuje. Udělají si kafe a rozebírají možnosti.

„Nikdo tě tu nenajde, Fanoušku. Neříkal jsi o mně nikomu, že ne?“

„Jistěže ne, ty jsi moje jedno velké tajemství,“ usměje se Fanda a hlavou mu probleskne obraz jeho rodiny a výčitka, tu ale rychle zaplaší.

„Rózo, oblékni se a jdi se podívat ven, co se děje... a přines něco k pití!“

Róza se chvíli prodírá davy lidí navlečených v civilním nebo vojenském oblečení, mezi kterými se snaží projet povozy vojenských expedic, sleduje dojemné scény loučení a slz mladých žen, malých dětí, ustarané obličejy otců rodin. Všichni jsou zaměstnání svým strachem a starostmi, nikdo si jí nevšimá, i když v tenkých letních šatech by jindy budila na ulici pozornost. Před hostincem se klátí několik přioopilých vojáků, kteří se už neprotlačili do výčepu, ale ti šťastnější uvnitř jim posílají püllitry ven.

Vojáci si připíjí a povzbuzují se: „Srby rozmetáme! Utlučeme je čepicema! Za tři měsíce jsme zpátky...!“

Koloniál u Reinerů je prázdný. V jindy plných regálech chybí veškeré zboží.

„Ráno to-to tu vzali útokem a nezbyla ani jedna ko-ko-konzerva,“ vysvětluje Róze situaci Rosta, blondatý, uhrovitý prodavač a hned nato zčervená, protože je do příchozí dívky léta zamilovaný. Už jako učedník ji sledoval skrze výlohu. Její oblé tvary, které se při chůzi zvláště vlnily! Ty ho často donutily na chvíli krámek zavřít a zahanbeně utéct do tmavého skladu.

„Slečno Rózo, ani se ne-nesnažte chodit jinam, všude je to stejné, nikde nic ne-nezbylo.“

Róza vypadá bezradně. „Nemáš ani noviny, nebo láhev vína?“

„Slečno, pro-pro vás všechno...“ vychrlí ze sebe Rosta a rychle běží do skladu, aby Róza nezahlédla ruměncem na jeho tváři. Vrátil se s jednou láhví vína a vítězoslavně ji podává přes pult.

„Ty jsi takový zlatíčko! A poslyš, tebe neodvedou?“ snaží se Róza osobním zájmem projevit poděkování nebohému chlapci.

„Já jaksi ... nejsem způsobilý, slečno Rózo.“ Rosta se cítí zahanbeně.

„Bud' rád, nikdo není způsobilý umírat, hlavně ne za tohle ztrouchnivělý Rakousko!“

„Po-potichu, slečno Rózo, ať vás někdo neslyší! Všude je-je plno fízlů...“

Róza jen mávne rukou, ale ztichne. Mrkne na Rostu: „Schovej mi něco k jídlu, teda jestli něco přivezou...“ Vrací se na rozpálený chodník a nechává za sebou obláček nesplněných snů jednoho kluka.

Na ulici se snaží ve zmatkujícím davu pochytat co nejvíce informací, čte vyhlášky, dává se do řeči s cizími lidmi, odposlouchává rozhovory skupinek vojáků, přitom se na ně culí, až si vyslouží štípnutí do stehna. Není žádná netykavka, ale dnes má jiné úkoly než flirtování s vojáčkama a proti chlapíkovi se hrubě ohradí. „Ať ti ta ruka upadne!“ Jak se prudce otočí, zahlédne na jednom sloupu nalepený plakátek, okolo kterého se lidi zrovna netlačí. Každý ho jen přelétne očima, ušklíbne se a jde potichu dál, aby nepřilákal pozornost všudypřítomných fízlů. Róza jde blíž a čte:

Mým národům!

Bylo Mým nejvroucnějším přáním, abych léta, která z Boží milosti jsou Mi ještě dopřána, mohl zasvětit dílům míru a uchránil Svoje národy před těžkými oběťmi a břemeny války.

V radě Prozřetelnosti bylo jinak rozhodnuto.

Pletichy protivníka plného nenávisti nutí Mne, abych na obranu cti Svého mocnářství, na ochranu jeho vážnosti a moci

k zabezpečení jeho državy po dlouhých letech míru chopil se meče.

S nevděkem rychle zapomínajícím nastoupilo království srbské, které od prvního začátku své státní samostatnosti až do nejnovější doby od Mých předkův a ode Mne bylo chráněno a podporováno, již před lety cestu otevřeného nepřátelství proti Rakousko-Uhersku.

Když Jsem po třech desetiletích požehnané práce míru v Bosně a Hercegovině rozšířil Svoje vladařská práva na tyto země, vyvolalo toto Moje opatření v království srbském, jehož práva nižádným způsobem nebyla porušena, a výbuchy nevázané náruživosti a nejrozhořčenější nenávisti. Moje vláda užila tenkrát krásného práva strany silnější a žádala v nejkrajnější shovívavosti a dobrotivosti na Srbsku toliko, aby snížilo počet svého vojska na stav míru a slíbilo, že budoucně setrvá na dráze míru a přátelství.

Týmž duchem umírněnosti vedena, obmezila se Moje vláda, když Srbsko před dvěma lety nacházelo se v boji s tureckou říší, na hájení nejdůležitějších životních podmínek mocnářství. Tomuto jednání děkovalo Srbsko v první řadě, že dosáhlo účelu války. Naděje, že srbské království ocení shovívavost a mírumilovnost Mé vlády a že dostojí svému slovu, se nesplnila.

Stále výše šlehá plamen nenávisti proti Mně a Mému domu, stále otevřeněji vystupuje snaha, nerozlučná území Rakousko-Uherska násilně odtrhnouti.

Zločinné řádění sahá přes hranice, aby na jihovýchodu mocnářství podkopalo základy státního pořádku, aby lid, jemuž Já v otcovské lásce věnuji Svoji plnou péči, zvikladlo v jeho věrnosti k panovnickému domu a vlasti, aby svedlo dospívající mládež a podněcovalo ji ke zločinným skutkům nerozumu a velezrady. Řada vražedných útoků, s rozmyslem připravované a provedené spiknutí, jehož hrozný zdar Mne a Moje věrné národy v srdce zasáhl, jest daleko viditelnou krvavou stopou oněch tajných pletich, které ze Srbska byly zahájeny a řízeny.

Tomuto nesnesitelnému řádění musí se učiniti přítrž, ustavičná vyzývavost Srbska musí se ukončiti, má-li čest a vážnost Mého mocnářství zůstati neporušena a jeho státní, hospodářský a vojenský rozvoj býti ušetřen stálých záchvěvů.

Marně podnikla Moje vláda ještě poslední pokus, dosíci tohoto cíle prostředky míru, pohnouti Srbsko vážným napomenutím k obratu.

Srbsko odmítlo umírněné a spravedlivé požadavky Mé vlády a odepřelo dostáti povinností, jichž splnění v životě národův a států jest přirozeným a nutným základem míru.

A tak jsem nucen přikročiti k tomu, aby se moci zbraní opatřily nezbytné záruky, které mají zabezpečiti Mým státům pokoj unvitř a trvalý mír na venek.

V této vážné chvíli Jsem si plně vědom celého dosahu Svého

rozhodnutí a Své zodpovědnosti před Všemohoucím.

Vše jsem prozkoumal a uvážil.

S klidným svědomím nastupuji cestu, kterou Mi povinnost vykazuje.

Spoléhám na Svoje národy, kteří ve všech bouřích vždy v jednotě a věrnosti kolem Mého trůnu se seřadili a pro čest, velikost a moc vlasti k nejtěžším obětem vždy byli ochotni.

Spoléhám na statečnou, obětavým nadšením naplněnou brannou moc Rakousko-Uherska.

A důvěřuji ve Všemohoucího, že Mým zbraním dopřeje vítězství.

František Josef v. r.

Stürgkh v. r.

Róza si přečte svolání celé. Vzpomene si na Rostovu radu a nedá na sobě nic znát, i když by nejraději vybuchla. *Obětavé nadšení! Češi by přece raději bojovali proti monarchii!* Cítí, že je zle, ti vojáci, co si připíjeli před hospodou, určitě nečetli Mým národům, jinak by věděli, že u Srbska to neskončí. Ale Fanouška nechce děsit, chce přinést zprávy, které jí ho udrží doma; nechce se o něj dělit ani s armádou, a vlastně ani s rodinou.

„Tak zatím rukují jen zbraněschopný pánové

do devětatřiceti... a ještě odváděj koně, protože někde je přehlídka evidenčních koní, ale to se tě, Fanoušku, doufám netýká," směje se Róza, když se vrátí z obhlídky domů. „A taky nikde není nic k jídlu, mám jen flašku vína...“ Zatáhne všechny závěsy a dodá: „Radši budeme šeptat, prej jsou všude fízlové. Říkal to ten nedochůdnej prodavač... otevřem víno a lehnem si do postele, co říkáš mému plánu? A pak... narukuješ!“

„Takhle nežertuj, ještě nemáme vyhráno... ale plán ujde.“